ئاماژەی ئەرێنی بۆ چالاکیی ئابووری لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٢٠دا

ئامادەکردنی: ئەندازیار سەرکەوت عەلی ئەحمەد

ئامادەکردنی: بەشی توێژینەوەی ئابووری

هەرچەند ساڵی ٢٠٢٠ بە ساڵی کۆرۆنا و کاریگەرییە نەرێنییەکانی لەسەر چالاکییە ئابوورییەکانی جیهان و هەرێمی کوردستان دەناسرێت، بەڵام هەروەها ساڵێکیش بووە کە تێیدا چەند ئاماژەیەکی ئەرێنی بۆ چاکبوونەوەی چالاکییە ئابوورییەکان تۆمار کران. ئەم وتارە هەوڵ دەدات ئەو ئاماژە ئەرێنیانە شیکار بکات کە لە ساڵی ٢٠٢٠دا لە هەرێمی کوردستان تۆمار کران، بە بەراوردکردن لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا، کە ساڵی پێش کۆرۆنا بووە، بۆ دیاریکردنی ئەوەی چۆن کاریگەری کۆرۆنا لەسەر چالاکییە ئابوورییەکان جیاواز بووە.

١. بەرهەمی ناوخۆیی گشتی

بەرهەمی ناوخۆیی گشتی یەکێکە لە گرنگترین ئامێرەکانی پێوانەکردنی چالاکییە ئابوورییەکانی وڵات. لە ساڵی ٢٠١٩دا بەرهەمی ناوخۆیی گشتی لە هەرێمی کوردستان نزیکەی ٤٢ ملیار دۆلار بووە، بەڵام لە ساڵی ٢٠٢٠دا ئەم ژمارە بە نزیکەی ٤٠ ملیار دۆلار کەمی کرد، واتە نزیکەی ٥ ملیار دۆلار کەمی کرد. ئەمە کاریگەرییەکی گەورە بوو لەسەر ئابووری، بەڵام لە هەندێک وڵاتی تر کەمبوونەوەی بەرهەمی ناوخۆیی گشتی گەیشتە ١٠ لە سەدا.

هۆکارەکانی ئەم کەمبوونەوە زۆر بوون، بەڵام گرنگترین هۆکار کەمبوونەوەی بەرهەمهێنانی نەوتە لە هەرێمی کوردستان بە هۆی داخستنی ماوەیەک لە بەرهەمهێنانی نەوت لە ئەنجامی کۆرۆنا و کەمبوونەوەی داواکاری جیهانی لەسەر نەوت. هەروەها کاریگەری کۆرۆنا لەسەر گەشتیاری و خزمەتگوزاریەکان و بازرگانی و گواستنەوەش کاریگەری خراپی هەبوو لەسەر بەرهەمی ناوخۆیی گشتی.

بەڵام لە هەمان کاتدا، هەندێک چالاکیی ئابووری هەبوون کە بەرهەمیان زیاد بوو لە ساڵی ٢٠٢٠دا بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. بۆ نموونە، بەرهەمهێنانی کشتوکاڵ بە ٤ لە سەدا زیادی کرد، هەروەها بەرهەمهێنانی ئاژەڵ بە ٦ لە سەدا زیادی کرد. ئەمە بەشێکی بچووکە لە بەرهەمی ناوخۆیی گشتی بە گشتی، بەڵام ئاماژەیە بۆ ئەوەی کە چالاکییە ئابوورییەکانی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری لە هەرێمی کوردستان توانیان بەرگەی کاریگەرییەکانی کۆرۆنا بگرن بەبێ کەمبوونەوەیەکی زۆر گەورە.

٢. بازرگانی دەرەکی

بازرگانی دەرەکی لە ساڵی ٢٠٢٠دا کاریگەرییەکی گەورەی لەسەر هەرێمی کوردستان هەبوو، بەتایبەتی لە بواری هاوردەکردنی کاڵا و خزمەتگوزارییەکان. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی ئابووری و بازرگانی هەرێمی کوردستان، کۆی گشتی هاوردەکردن لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٤ ملیار دۆلار بووە، کە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا کە نزیکەی ٦ ملیار دۆلار بووە. ئەمە کەمبوونەوەیەکی نزیکەی ٣٣ لە سەدە. هۆکارەکانی ئەم کەمبوونەوە دەگەڕێنرێتەوە بۆ کەمبوونەوەی داهاتی نەوت و کەمبوونەوەی داواکاری ناوخۆیی لەسەر کاڵا هاوردەکراوەکان.

لە لایەکی تریشەوە، هەناردەکردنی کاڵا و خزمەتگوزارییەکانی هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٥ ملیار دۆلار بووە، کە کەمبوونەوەیەکی بچووکە بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا کە نزیکەی ٥.٢ ملیار دۆلار بووە. ئەمە کەمبوونەوەیەکی نزیکەی ٢ لە سەدە. ئەم کەمبوونەوەیە بچووکە بەراورد لەگەڵ کەمبوونەوەی هاوردەکردن، واتە کاریگەریی کۆرۆنا لەسەر هاوردەکردن زۆرتر بووە لە کاریگەریی لەسەر هەناردەکردن.

٣. کرێی ئۆتێلەکان و گەشتیاری

گەشتیاری یەکێکە لە گرنگترین بەشەکانی ئابووری لە هەرێمی کوردستان، بەڵام کۆرۆنا کاریگەرییەکی گەورەی لەسەر ئەم بەشە هەبووە. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی گەشتیاری هەرێمی کوردستان، ژمارەی گەشتیارەکان لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٣ ملیۆن کەس بووە، کە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا کە نزیکەی ٦ ملیۆن کەس بووە. ئەمە کەمبوونەوەیەکی نزیکەی ٥٠ لە سەدە.

کرێی ئۆتێلەکانیش کاریگەرییەکی گەورەی هەبووە. ڕێژەی کرێی ئۆتێلەکان لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٤٥ لە سەد بووە، کە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا کە نزیکەی ٧٢ لە سەد بووە. ئەمە کەمبوونەوەیەکی نزیکەی ٣٧ لە سەدە. هۆکارەکانی ئەم کەمبوونەوە دەگەڕێنرێتەوە بۆ کەمبوونەوەی ژمارەی گەشتیارەکان و کەمبوونەوەی داهاتی کەسانی گەشتیار.

٤. کرێی ئۆتۆمبێل

کرێی ئۆتۆمبێل لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٢٠دا کەمێک کەمی کرد، بەڵام ئەم کەمبوونەوەیە کەمتر بووە لە کەمبوونەوەی کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن، کرێی ئۆتۆمبێل لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٨ لە سەد کەمی کرد بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. ئەمە کەمبوونەوەیەکی ئاسایی بووە، چونکە کرێی ئۆتۆمبێل کاریگەری کەمی لەسەر کاریگەریی کۆرۆنا هەبووە لەسەر ئابووری، بەراورد لەگەڵ کرێی ئۆتێل و گەشتیاری.

٥. کرێی خانووبەرە

کرێی خانووبەرە لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٢٠دا زۆر کەمی کرد، بەتایبەتی لە شارە گەورەکانی وەک هەولێر و سلێمانی. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی پلاندانان و ئابووری هەرێمی کوردستان، کرێی خانووبەرە لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ١٥ لە سەد کەمی کرد بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. ئەمە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە، بەڵام ئەم کەمبوونەوەیە کەمتر بووە لە کەمبوونەوەی کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. ئەمە ئەوە دەگەیەنێت کە بازاڕی خانووبەرە کاریگەرییەکی کەمی لە کۆرۆنا وەرگرتووە بەراورد لەگەڵ بەشەکانی تری ئابووری.

٦. بەشی تایبەت بە ئامار

بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی پلاندانان و ئابووری هەرێمی کوردستان، کۆی گشتی بەرهەمی ناوخۆیی گشتی لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠١٩دا نزیکەی ٤٢ ملیار دۆلار بووە، بەڵام لە ساڵی ٢٠٢٠دا ئەم ژمارە بە نزیکەی ٤٠ ملیار دۆلار کەمی کرد، واتە نزیکەی ٥ ملیار دۆلار کەمی کرد. ئەمە کاریگەرییەکی گەورە بوو لەسەر ئابووری، بەڵام لە هەندێک وڵاتی تر کەمبوونەوەی بەرهەمی ناوخۆیی گشتی گەیشتە ١٠ لە سەدە. هۆکارەکانی ئەم کەمبوونەوە زۆر بوون، بەڵام گرنگترین هۆکار کەمبوونەوەی بەرهەمهێنانی نەوتە لە هەرێمی کوردستان بە هۆی داخستنی ماوەیەک لە بەرهەمهێنانی نەوت لە ئەنجامی کۆرۆنا و کەمبوونەوەی داواکاری جیهانی لەسەر نەوت. هەروەها کاریگەری کۆرۆنا لەسەر گەشتیاری و خزمەتگوزارییەکان و بازرگانی و گواستنەوەش کاریگەری خراپی هەبوو لەسەر بەرهەمی ناوخۆیی گشتی بە گشتی، بەڵام ئاماژەیە بۆ ئەوەی کە چالاکییە ئابوورییەکانی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری لە هەرێمی کوردستان توانیان بەرگەی کاریگەرییەکانی کۆرۆنا بگرن بەبێ کەمبوونەوەیەکی زۆر گەورە.

٧. کرێی ئۆتۆمبێل

کرێی ئۆتۆمبێل لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٢٠دا کەمێک کەمی کرد، بەڵام ئەم کەمبوونەوەیە کەمتر بووە لە کەمبوونەوەی کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن، کرێی ئۆتۆمبێل لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٨ لە سەد کەمی کرد بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. ئەمە کەمبوونەوەیەکی ئاسایی بووە، چونکە کرێی ئۆتۆمبێل کاریگەرییەکی کەمی لەسەر کاریگەریی کۆرۆنا هەبووە لەسەر ئابووری، بەراورد لەگەڵ کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. ئەمە ئەوە دەگەیەنێت کە بازاڕی ئۆتۆمبێل کاریگەرییەکی کەمی لە کۆرۆنا وەرگرتووە بەراورد لەگەڵ بەشەکانی تری ئابووری.

٨. کرێی خانووبەرە

کرێی خانووبەرە لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٢٠دا زۆر کەمی کرد، بەتایبەتی لە شارە گەورەکانی وەک هەولێر و سلێمانی. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی پلاندانان و ئابووری هەرێمی کوردستان، کرێی خانووبەرە لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ١٥ لە سەد کەمی کرد بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. ئەمە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە، بەڵام ئەم کەمبوونەوەیە کەمتر بووە لە کەمبوونەوەی کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. ئەمە ئەوە دەگەیەنێت کە بازاڕی خانووبەرە کاریگەرییەکی کەمی لە کۆرۆنا وەرگرتووە بەراورد لەگەڵ بەشەکانی تری ئابووری.

٩. بەشی تایبەت بە ئامار

بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی پلاندانان و ئابووری هەرێمی کوردستان، کۆی گشتی بەرهەمی ناوخۆیی گشتی لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠١٩دا نزیکەی ٤٢ ملیار دۆلار بووە، بەڵام لە ساڵی ٢٠٢٠دا ئەم ژمارە بە نزیکەی ٤٠ ملیار دۆلار کەمی کرد، واتە نزیکەی ٥ ملیار دۆلار کەمی کرد. ئەمە کاریگەرییەکی گەورە بوو لەسەر ئابووری، بەڵام لە هەندێک وڵاتی تر کەمبوونەوەی بەرهەمی ناوخۆیی گشتی گەیشتە ١٠ لە سەدە. هۆکارەکانی ئەم کەمبوونەوە زۆر بوون، بەڵام گرنگترین هۆکار کەمبوونەوەی بەرهەمهێنانی نەوتە لە هەرێمی کوردستان بە هۆی داخستنی ماوەیەک لە بەرهەمهێنانی نەوت لە ئەنجامی کۆرۆنا و کەمبوونەوەی داواکاری جیهانی لەسەر نەوت. هەروەها کاریگەری کۆرۆنا لەسەر گەشتیاری و خزمەتگوزارییەکان و بازرگانی و گواستنەوەش کاریگەری خراپی هەبوو لەسەر بەرهەمی ناوخۆیی گشتی بە گشتی، بەڵام ئاماژەیە بۆ ئەوەی کە چالاکییە ئابوورییەکانی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری لە هەرێمی کوردستان توانیان بەرگەی کاریگەرییەکانی کۆرۆنا بگرن بەبێ کەمبوونەوەیەکی زۆر گەورە.

١٠. کۆتایی

بەگشتی، ساڵی ٢٠٢٠ ساڵێکی زۆر قورس بووە لە هەرێمی کوردستان و لە جیهاندا بە گشتی، بەهۆی کاریگەرییە نەرێنییەکانی کۆرۆنا لەسەر چالاکییە ئابوورییەکان. بەڵام هەروەها ساڵێکیش بووە کە تێیدا چەند ئاماژەیەکی ئەرێنی بۆ چاکبوونەوەی چالاکییە ئابوورییەکان تۆمار کران، بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. ئەم ئاماژانە بریتین لە کەمبوونەوەی کرێی ئۆتۆمبێل و کرێی خانووبەرە، کە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە بەراورد لەگەڵ کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. ئەمە ئەوە دەگەیەنێت کە بازاڕی ئۆتۆمبێل و بازاڕی خانووبەرە کاریگەرییەکی کەمی لە کۆرۆنا وەرگرتووە بەراورد لەگەڵ بەشەکانی تری ئابووری.

هۆکارەکانی ئەم کەمبوونەوە زۆر بوون، بەڵام گرنگترین هۆکار کەمبوونەوەی داواکاری ناوخۆیی لەسەر کاڵا هاوردەکراوەکان بووە، کە کاریگەری لەسەر بازاڕی ئۆتۆمبێل و بازاڕی خانووبەرە هەبووە. هەروەها کاریگەری کۆرۆنا لەسەر داهاتی کەسانی گەشتیار و کڕیارانی خانووبەرە کاریگەری هەبووە لەسەر کرێی ئەم بەشانە. هەروەها کاریگەری کۆرۆنا لەسەر گەشتیاری و خزمەتگوزارییەکان و بازرگانی و گواستنەوەش کاریگەری هەبووە لەسەر کرێی ئۆتێل و گەشتیاری.

بەڵام لە هەمان کاتدا، هەندێک چالاکیی ئابووری هەبوون کە بەرهەمیان زیاد بوو لە ساڵی ٢٠٢٠دا بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. بۆ نموونە، بەرهەمهێنانی کشتوکاڵ بە ٤ لە سەدە. ئەمە بەشێکی بچووکە لە بەرهەمی ناوخۆیی گشتی بە گشتی، بەڵام ئاماژەیە بۆ ئەوەی کە چالاکییە ئابوورییەکانی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری لە هەرێمی کوردستان توانیان بەرگەی کاریگەرییەکانی کۆرۆنا بگرن بەبێ کەمبوونەوەیەکی زۆر گەورە.

٢. بازرگانی دەرەکی

بازرگانی دەرەکی لە ساڵی ٢٠٢٠دا کاریگەرییەکی گەورەی لەسەر هەرێمی کوردستان هەبوو، بەتایبەتی لە بواری هاوردەکردنی کاڵا و خزمەتگوزارییەکان. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی ئابووری و بازرگانی هەرێمی کوردستان، کۆی گشتی هاوردەکردن لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٤ ملیار دۆلار بووە، کە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا کە نزیکەی ٦ ملیار دۆلار بووە. ئەمە کەمبوونەوەیەکی نزیکەی ٣٣ لە سەدە. هۆکارەکانی ئەم کەمبوونەوە دەگەڕێنرێتەوە بۆ کەمبوونەوەی داهاتی نەوت و کەمبوونەوەی داواکاری ناوخۆیی لەسەر کاڵا هاوردەکراوەکان.

لە لایەکی تریشەوە، هەناردەکردنی کاڵا و خزمەتگوزارییەکانی هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٥ ملیار دۆلار بووە، کە کەمبوونەوەیەکی بچووکە بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا کە نزیکەی ٥.٢ ملیار دۆلار بووە. ئەمە کەمبوونەوەیەکی نزیکەی ٢ لە سەدە. ئەم کەمبوونەوەیە بچووکە بەراورد لەگەڵ کەمبوونەوەی هاوردەکردن، واتە کاریگەریی کۆرۆنا لەسەر هاوردەکردن زۆرتر بووە لە کاریگەریی لەسەر هەناردەکردن.

٣. کرێی ئۆتێلەکان و گەشتیاری

گەشتیاری یەکێکە لە گرنگترین بەشەکانی ئابووری لە هەرێمی کوردستان، بەڵام کۆرۆنا کاریگەرییەکی گەورەی لەسەر ئەم بەشە هەبووە. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی گەشتیاری هەرێمی کوردستان، ژمارەی گەشتیارەکان لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٣ ملیۆن کەس بووە، کە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا کە نزیکەی ٦ ملیۆن کەس بووە. ئەمە کەمبوونەوەیەکی نزیکەی ٥٠ لە سەدە.

کرێی ئۆتێلەکانیش کاریگەرییەکی گەورەی هەبووە. ڕێژەی کرێی ئۆتێلەکان لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٤٥ لە سەد بووە، کە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا کە نزیکەی ٧٢ لە سەد بووە. ئەمە کەمبوونەوەیەکی نزیکەی ٣٧ لە سەدە. هۆکارەکانی ئەم کەمبوونەوە دەگەڕێنرێتەوە بۆ کەمبوونەوەی ژمارەی گەشتیارەکان و کەمبوونەوەی داهاتی کەسانی گەشتیار.

٤. کرێی ئۆتۆمبێل

کرێی ئۆتۆمبێل لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٢٠دا کەمێک کەمی کرد، بەڵام ئەم کەمبوونەوەیە کەمتر بووە لە کەمبوونەوەی کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن، کرێی ئۆتۆمبێل لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٨ لە سەد کەمی کرد بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. ئەمە کەمبوونەوەیەکی ئاسایی بووە، چونکە کرێی ئۆتۆمبێل کاریگەرییەکی کەمی لەسەر کاریگەریی کۆرۆنا هەبووە لەسەر ئابووری، بەراورد لەگەڵ کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. ئەمە ئەوە دەگەیەنێت کە بازاڕی ئۆتۆمبێل کاریگەرییەکی کەمی لە کۆرۆنا وەرگرتووە بەراورد لەگەڵ بەشەکانی تری ئابووری.

٥. کرێی خانووبەرە

کرێی خانووبەرە لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٢٠دا زۆر کەمی کرد، بەتایبەتی لە شارە گەورەکانی وەک هەولێر و سلێمانی. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی پلاندانان و ئابووری هەرێمی کوردستان، کرێی خانووبەرە لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ١٥ لە سەد کەمی کرد بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. ئەمە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە، بەڵام ئەم کەمبوونەوەیە کەمتر بووە لە کەمبوونەوەی کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. ئەمە ئەوە دەگەیەنێت کە بازاڕی خانووبەرە کاریگەرییەکی کەمی لە کۆرۆنا وەرگرتووە بەراورد لەگەڵ بەشەکانی تری ئابووری.

٦. بەشی تایبەت بە ئامار

بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی پلاندانان و ئابووری هەرێمی کوردستان، کۆی گشتی بەرهەمی ناوخۆیی گشتی لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠١٩دا نزیکەی ٤٢ ملیار دۆلار بووە، بەڵام لە ساڵی ٢٠٢٠دا ئەم ژمارە بە نزیکەی ٤٠ ملیار دۆلار کەمی کرد، واتە نزیکەی ٥ ملیار دۆلار کەمی کرد. ئەمە کاریگەرییەکی گەورە بوو لەسەر ئابووری، بەڵام لە هەندێک وڵاتی تر کەمبوونەوەی بەرهەمی ناوخۆیی گشتی گەیشتە ١٠ لە سەدە. هۆکارەکانی ئەم کەمبوونەوە زۆر بوون، بەڵام گرنگترین هۆکار کەمبوونەوەی بەرهەمهێنانی نەوتە لە هەرێمی کوردستان بە هۆی داخستنی ماوەیەک لە بەرهەمهێنانی نەوت لە ئەنجامی کۆرۆنا و کەمبوونەوەی داواکاری جیهانی لەسەر نەوت. هەروەها کاریگەری کۆرۆنا لەسەر گەشتیاری و خزمەتگوزارییەکان و بازرگانی و گواستنەوەش کاریگەری خراپی هەبوو لەسەر بەرهەمی ناوخۆیی گشتی بە گشتی، بەڵام ئاماژەیە بۆ ئەوەی کە چالاکییە ئابوورییەکانی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری لە هەرێمی کوردستان توانیان بەرگەی کاریگەرییەکانی کۆرۆنا بگرن بەبێ کەمبوونەوەیەکی زۆر گەورە.

٧. کرێی ئۆتۆمبێل

کرێی ئۆتۆمبێل لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٢٠دا کەمێک کەمی کرد، بەڵام ئەم کەمبوونەوەیە کەمتر بووە لە کەمبوونەوەی کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن، کرێی ئۆتۆمبێل لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٨ لە سەد کەمی کرد بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. ئەمە کەمبوونەوەیەکی ئاسایی بووە، چونکە کرێی ئۆتۆمبێل کاریگەرییەکی کەمی لەسەر کاریگەریی کۆرۆنا هەبووە لەسەر ئابووری، بەراورد لەگەڵ کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. ئەمە ئەوە دەگەیەنێت کە بازاڕی ئۆتۆمبێل کاریگەرییەکی کەمی لە کۆرۆنا وەرگرتووە بەراورد لەگەڵ بەشەکانی تری ئابووری.

٨. کرێی خانووبەرە

کرێی خانووبەرە لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٢٠دا زۆر کەمی کرد، بەتایبەتی لە شارە گەورەکانی وەک هەولێر و سلێمانی. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی پلاندانان و ئابووری هەرێمی کوردستان، کرێی خانووبەرە لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ١٥ لە سەد کەمی کرد بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. ئەمە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە، بەڵام ئەم کەمبوونەوەیە کەمتر بووە لە کەمبوونەوەی کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. ئەمە ئەوە دەگەیەنێت کە بازاڕی خانووبەرە کاریگەرییەکی کەمی لە کۆرۆنا وەرگرتووە بەراورد لەگەڵ بەشەکانی تری ئابووری.

٩. بەشی تایبەت بە ئامار

بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی پلاندانان و ئابووری هەرێمی کوردستان، کۆی گشتی بەرهەمی ناوخۆیی گشتی لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠١٩دا نزیکەی ٤٢ ملیار دۆلار بووە، بەڵام لە ساڵی ٢٠٢٠دا ئەم ژمارە بە نزیکەی ٤٠ ملیار دۆلار کەمی کرد، واتە نزیکەی ٥ ملیار دۆلار کەمی کرد. ئەمە کاریگەرییەکی گەورە بوو لەسەر ئابووری، بەڵام لە هەندێک وڵاتی تر کەمبوونەوەی بەرهەمی ناوخۆیی گشتی گەیشتە ١٠ لە سەدە. هۆکارەکانی ئەم کەمبوونەوە زۆر بوون، بەڵام گرنگترین هۆکار کەمبوونەوەی بەرهەمهێنانی نەوتە لە هەرێمی کوردستان بە هۆی داخستنی ماوەیەک لە بەرهەمهێنانی نەوت لە ئەنجامی کۆرۆنا و کەمبوونەوەی داواکاری جیهانی لەسەر نەوت. هەروەها کاریگەری کۆرۆنا لەسەر گەشتیاری و خزمەتگوزارییەکان و بازرگانی و گواستنەوەش کاریگەری خراپی هەبوو لەسەر بەرهەمی ناوخۆیی گشتی بە گشتی، بەڵام ئاماژەیە بۆ ئەوەی کە چالاکییە ئابوورییەکانی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری لە هەرێمی کوردستان توانیان بەرگەی کاریگەرییەکانی کۆرۆنا بگرن بەبێ کەمبوونەوەیەکی زۆر گەورە.

١٠. کۆتایی

بەگشتی، ساڵی ٢٠٢٠ ساڵێکی زۆر قورس بووە لە هەرێمی کوردستان و لە جیهاندا بە گشتی، بەهۆی کاریگەرییە نەرێنییەکانی کۆرۆنا لەسەر چالاکییە ئابوورییەکان. بەڵام هەروەها ساڵێکیش بووە کە تێیدا چەند ئاماژەیەکی ئەرێنی بۆ چاکبوونەوەی چالاکییە ئابوورییەکان تۆمار کران، بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. ئەم ئاماژانە بریتین لە کەمبوونەوەی کرێی ئۆتۆمبێل و کرێی خانووبەرە، کە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە بەراورد لەگەڵ کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. ئەمە ئەوە دەگەیەنێت کە بازاڕی ئۆتۆمبێل و بازاڕی خانووبەرە کاریگەرییەکی کەمی لە کۆرۆنا وەرگرتووە بەراورد لەگەڵ بەشەکانی تری ئابووری.

هۆکارەکانی ئەم کەمبوونەوە زۆر بوون، بەڵام گرنگترین هۆکار کەمبوونەوەی داواکاری ناوخۆیی لەسەر کاڵا هاوردەکراوەکان بووە، کە کاریگەری لەسەر بازاڕی ئۆتۆمبێل و بازاڕی خانووبەرە هەبووە. هەروەها کاریگەری کۆرۆنا لەسەر داهاتی کەسانی گەشتیار و کڕیارانی خانووبەرە کاریگەری هەبووە لەسەر کرێی ئەم بەشانە. هەروەها کاریگەری کۆرۆنا لەسەر گەشتیاری و خزمەتگوزارییەکان و بازرگانی و گواستنەوەش کاریگەری هەبووە لەسەر کرێی ئۆتێل و گەشتیاری.

بەڵام لە هەمان کاتدا، هەندێک چالاکیی ئابووری هەبوون کە بەرهەمیان زیاد بوو لە ساڵی ٢٠٢٠دا بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. بۆ نموونە، بەرهەمهێنانی کشتوکاڵ بە ٤ لە سەدە. ئەمە بەشێکی بچووکە لە بەرهەمی ناوخۆیی گشتی بە گشتی، بەڵام ئاماژەیە بۆ ئەوەی کە چالاکییە ئابوورییەکانی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری لە هەرێمی کوردستان توانیان بەرگەی کاریگەرییەکانی کۆرۆنا بگرن بەبێ کەمبوونەوەیەکی زۆر گەورە.

٢. بازرگانی دەرەکی

بازرگانی دەرەکی لە ساڵی ٢٠٢٠دا کاریگەرییەکی گەورەی لەسەر هەرێمی کوردستان هەبوو، بەتایبەتی لە بواری هاوردەکردنی کاڵا و خزمەتگوزارییەکان. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی ئابووری و بازرگانی هەرێمی کوردستان، کۆی گشتی هاوردەکردن لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٤ ملیار دۆلار بووە، کە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا کە نزیکەی ٦ ملیار دۆلار بووە. ئەمە کەمبوونەوەیەکی نزیکەی ٣٣ لە سەدە. هۆکارەکانی ئەم کەمبوونەوە دەگەڕێنرێتەوە بۆ کەمبوونەوەی داهاتی نەوت و کەمبوونەوەی داواکاری ناوخۆیی لەسەر کاڵا هاوردەکراوەکان.

لە لایەکی تریشەوە، هەناردەکردنی کاڵا و خزمەتگوزارییەکانی هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٥ ملیار دۆلار بووە، کە کەمبوونەوەیەکی بچووکە بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا کە نزیکەی ٥.٢ ملیار دۆلار بووە. ئەمە کەمبوونەوەیەکی نزیکەی ٢ لە سەدە. ئەم کەمبوونەوەیە بچووکە بەراورد لەگەڵ کەمبوونەوەی هاوردەکردن، واتە کاریگەریی کۆرۆنا لەسەر هاوردەکردن زۆرتر بووە لە کاریگەریی لەسەر هەناردەکردن.

٣. کرێی ئۆتێلەکان و گەشتیاری

گەشتیاری یەکێکە لە گرنگترین بەشەکانی ئابووری لە هەرێمی کوردستان، بەڵام کۆرۆنا کاریگەرییەکی گەورەی لەسەر ئەم بەشە هەبووە. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی گەشتیاری هەرێمی کوردستان، ژمارەی گەشتیارەکان لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٣ ملیۆن کەس بووە، کە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا کە نزیکەی ٦ ملیۆن کەس بووە. ئەمە کەمبوونەوەیەکی نزیکەی ٥٠ لە سەدە.

کرێی ئۆتێلەکانیش کاریگەرییەکی گەورەی هەبووە. ڕێژەی کرێی ئۆتێلەکان لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٤٥ لە سەد بووە، کە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا کە نزیکەی ٧٢ لە سەد بووە. ئەمە کەمبوونەوەیەکی نزیکەی ٣٧ لە سەدە. هۆکارەکانی ئەم کەمبوونەوە دەگەڕێنرێتەوە بۆ کەمبوونەوەی ژمارەی گەشتیارەکان و کەمبوونەوەی داهاتی کەسانی گەشتیار.

٤. کرێی ئۆتۆمبێل

کرێی ئۆتۆمبێل لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٢٠دا کەمێک کەمی کرد، بەڵام ئەم کەمبوونەوەیە کەمتر بووە لە کەمبوونەوەی کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن، کرێی ئۆتۆمبێل لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ٨ لە سەد کەمی کرد بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. ئەمە کەمبوونەوەیەکی ئاسایی بووە، چونکە کرێی ئۆتۆمبێل کاریگەرییەکی کەمی لەسەر کاریگەریی کۆرۆنا هەبووە لەسەر ئابووری، بەراورد لەگەڵ کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. ئەمە ئەوە دەگەیەنێت کە بازاڕی ئۆتۆمبێل کاریگەرییەکی کەمی لە کۆرۆنا وەرگرتووە بەراورد لەگەڵ بەشەکانی تری ئابووری.

٥. کرێی خانووبەرە

کرێی خانووبەرە لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٢٠دا زۆر کەمی کرد، بەتایبەتی لە شارە گەورەکانی وەک هەولێر و سلێمانی. بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی پلاندانان و ئابووری هەرێمی کوردستان، کرێی خانووبەرە لە ساڵی ٢٠٢٠دا نزیکەی ١٥ لە سەد کەمی کرد بەراورد لەگەڵ ساڵی ٢٠١٩دا. ئەمە کەمبوونەوەیەکی گەورە بووە، بەڵام ئەم کەمبوونەوەیە کەمتر بووە لە کەمبوونەوەی کرێی ئۆتێل و گەشتیاری. ئەمە ئەوە دەگەیەنێت کە بازاڕی خانووبەرە کاریگەرییەکی کەمی لە کۆرۆنا وەرگرتووە بەراورد لەگەڵ بەشەکانی تری ئابووری.

٦. بەشی تایبەت بە ئامار

بەپێی زانیارییەکانی وەزارەتی پلاندانان و ئابووری هەرێمی کوردستان، کۆی گشتی بەرهەمی ناوخۆیی گشتی لە هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠١٩دا نزیکەی ٤٢ ملیار دۆلار بووە، بەڵام لە ساڵی ٢٠٢٠دا ئەم ژمارە بە نزیکەی ٤٠ ملیار دۆلار کەمی کرد، واتە نزیکەی ٥ ملیار دۆلار کەمی کرد. ئەمە کاریگەرییەکی گەورە بوو لەسەر ئابووری، بەڵام لە هەندێک وڵاتی تر کەمبوونەوەی بەرهەمی ناوخۆیی گشتی گەیشتە ١٠ لە سەدە. هۆکارەکانی ئەم کەمبوونەوە زۆر بوون، بەڵام گرنگترین هۆکار کەمبوونەوەی بەرهەمهێنانی نەوتە لە هەرێمی کوردستان بە هۆی داخستنی ماوەیەک لە بەرهەمهێنانی نەوت لە ئەنجامی کۆرۆنا و کەمبوونەوەی داواکاری جیهانی لەسەر نەوت. هەروەها کاریگەری کۆرۆنا لەسەر گەشتیاری و خزمەتگوزارییەکان و بازرگانی و گواستنەوەش کاریگەری خراپی هەبوو لەسەر بەرهەمی ناوخۆیی گشتی بە گشتی، بەڵام